

**Теоретичні аспекти підготовки майбутнього вчителя трудового навчання
до проектної діяльності**

Проектна діяльність студентів дозволяє сьогодні вирішувати багато проблем сучасної освіти: розвиток зацікавленості студентів у самостійному освітньому процесі і його рефлексивній позиції в ньому, формування вмінь конструювати свою діяльність на основі конкретних практичних вимог, здобуття досвіду самостійної творчої діяльності, а також привертання до активного пошуку і усвідомленого вибору шляхів самореалізації.

Останнім часом, у зв'язку із становленням парадигми особистісно орієнтованої освіти, метод проектів переживає друге народження як ефективне доповнення до інших педагогічних технологій, що сприяють становленню особистості – суб'єкта діяльності та соціальних стосунків.

Теорія і практика проектної діяльності і проектного навчання починає активно розвиватися у кінці ХІХ – на початку ХХ віків, коли педагоги, філософи були націлені на те, щоб знайти способи, шляхи розвитку активного самостійного мислення дитини, щоб навчити його не просто запам'ятовувати та відтворювати знання, які дає їм школа, а вміти використовувати їх на практиці[8]. Тобто здійснити перехід від «школи пам'яті» до школи «школи мислення».

Особливе значення для розробки теоретичних основ проектної діяльності мають праці таких науковців В. Гузеєв, О. Коберник, Н. Матяш, М. Павлова, Н. Пахомова, Дж. Пітт, Е. Полат, І. Сегеев, В. Сидоренко, В. Симоненко, І. Чечель, С. Ящук.

Значний внесок у розвиток проектного методу навчання зробили вітчизняні (П.П. Блонський, В.В. Ігнат'єва, Е.Г. Каганова, Н.К. Крупська, М.М. Пистрак, С.Т. Шацький, В.Н. Шульгін) та зарубіжні (Д. Дьюї, У.Х. Кілпатрик, Е. Колінгс) педагоги і психологи.

У сучасних умовах розвитку суспільства складається нове уявлення про культуру, що пов'язано з феноменом проектної культури. Поряд з гуманітарною і технічною, проектну культуру трактують як «третю культуру», що має інтегративну сутність. Проектна культура не зводиться до традиційної проектної діяльності в інженерній сфері, архітектурі, дизайні [5]. Проектність – один з вимірів рівня культури народу, «уміння проектувати у великому і малому, вибирати найбільш оптимальні, у той же час конкурентоздатні варіанти розвитку. Цьому і навчає метод проектів.» (В. Жураковська, В. Симоненко)

Суть поняття «проектна діяльність» пов'язана з науковим поняттям і категорією «діяльність».

У літературі з філософії, соціології та психології діяльність людини розглядалася у різноманітних проекціях. Її досліджували, наприклад, як деякий реальний процес, що складається з сукупності дій та операцій (О.М. Леонтьєв); як взаємозв'язок протилежних, але передбачуваних один одного акцій – опредмечування та розпредмечування (Г.С. Батищев); як силу, що створює культуру (Е.С. Маркарян); як сукупність певних видових форм, які необхідні в реальному житті кожному індивіду (гра, навчання, праця) та які відіграють по черзі ведучу роль в онтогенезі (Б.Г. Ананьєв).

М.С. Каган виділяє, що у силовому полі суб'єктно – об'єктних відносин теоретично можливими стають три види діяльності: перетворювальна, пізнавальна та ціннісно-орієнтаційна. Комунікативний вид людської діяльності або спілкування, відіграє велику роль в усіх трьох видах діяльності [3].

Перетворювальну діяльність М.С. Каган розглядає у двох випадках. У першому випадку коли виникає дійсна зміна наявного матеріального буття – природного, соціального, людського, то називається подібна діяльність практикою; у другому випадку об'єкт змінюється лише в уяві. З одного боку, виникає перетворення існуючого, творення того, чого не було, немає, а іноді і не може бути (продукти фантазії), а з іншого боку – перетворення це залишається суто духовною операцією. Ця діяльність проектна або моделююча,

оскільки її основна функція – забезпечити реальну, матеріально-практичну діяльність попередніми та направляючими програмами [3, 56-57].

Так, у «Філософському енциклопедичному словнику» “діяльність ” розглядається як специфічно людська форма активного ставлення до світу, зміст якої складає його доцільна зміна, перетворення. Діяльність включає в себе мету, засоби, результат, сам процес та її усвідомленість.

Філософське обґрунтування поняття «діяльності» допомагає при дослідженні проектної діяльності студентів виділити її суб’єктивний характер, підтверджуючий те, що ця діяльність направлена на самозміну особистості. Її продуктом є, перш за все, ті зміни, які відбулися у ході її виконання у самому суб’єкті.

У “Психологічному словнику ” діяльність розглядається як динамічна система взаємодії суб’єкта із світом. Основними характеристиками діяльності виступають предметність та суб’єктивність.

Психологічну природу діяльності досліджували Л.С. Виготський, П.Я. Гальперін, В.В. Давидов, О.М. Леонтьєв, С.Л. Рубінштейн, Г.П. Щедровський.

Психологічний зміст діяльності не відокремлювався від неї, а штучно вводився. Наприклад: діяльність плюс мотив (О.М. Леонтьєв); діяльність плюс потреба – нужда (В.В. Давидов); діяльність плюс мислення – підсумок – усвідомлена діяльність (П.Я. Гальперін); мислєдіяльність (Г.П. Щедровський); діяльність плюс свідомість – підсумок – єдність свідомості і діяльності (С.Л. Рубінштейн) [2, 247].

Предметність, властива виключно діяльності людини, проявляється у соціальній обумовленості діяльності, її зв’язку зі значеннями, зафіксованими у знаряддях праці, схемах дії, поняттях мови, соціальних ролях, цінностях і нормах. Суб’єктивність діяльності знаходить своє вираження у досвіті, потребах, цілях, мотивах суб’єктів діяльності і проявляється у направленості і винахідливості діяльності [4].

Структура діяльності згідно гегелівської схеми: ціль – засіб – результат. Та ж схема, але іншими словами: планування, реалізація, контроль. Дещо

точніше за О.М. Леонтьєвим, В.В. Давидовим: діяльність, дія, операція, співвіднесені з потребами, мотивами, умовами існування [2, 247].

Макроструктура діяльності за М.О. Леонтьєвим: діяльність – дія – операція співвіднесені з мотив – мета – умова. Як бачимо, ця схема дозволяє описати будь-який вид діяльності як процес, що складається із множини упорядкованих дій та протікає у просторі і часі.

Отже, можна виділити такі складові діяльності мета, мотив, предмет, засіб, процес і результат.

У сучасній педагогіці поняття діяльність розглядається як складний, багатофакторний процес, надмірно динамічний і такий що здійснюється у умовах, що постійно змінюються; у розвитку з врахуванням вікових та індивідуальних властивостей студента і особистості педагога.

Аналіз науково-методичної літератури показує, що на сьогоднішній день існують різні визначення поняття «проектна діяльність».

У спеціальній літературі зазвичай використовується термін «проектна діяльність», під якою розуміють творче попереднє визначення технічного пристрою, що дає основу для практичної реалізації.

У словнику «Научно-технический прогресс» зазначено, що проектування історично формувалося в рамках діяльності по виготовленню нових виробів, машин і механізмів. Це вид професійної діяльності інженерів-конструкторів. Проектування набуває все більшого значення не лише в інженерії і виробництві, а навіть і в педагогіці.

Методологи проектування вважають що проектувати можна все: місто, предметне середовище, науку, управління, поведінку людей, системи діяльностей і навіть саме проектування [9, 100].

Так у працях Дж.К. Джонсона, Я. Дитриха, А.Г. Раппапорта, В.М. Розина, Б.В. Сазонова, В.Ф. Сидоренка, С.Н. Слюсаренка, Р. Фрика, П. Хилла розглядаються питання загальної організації проектної діяльності.

За словами Я. Дитриха: «проектування являє собою діяльність із задумами» [1, 10].

Проектна діяльність є професійним видом діяльності висококваліфікованих спеціалістів, метою якої служить розробка реальних проектів.

Динамічна характеристика проектування являє собою вид діяльності, що синтезує в собі елементи ігрової, пізнавальної, ціннісно-орієнтаційної, перетворюючої, професійно-трудової, комунікативної, навчальної, теоретичної і практичної діяльності. Проектування в якості творчої, інноваційної діяльності завжди націлене на створення виробів і послуг, що володіють об'єктивною і суб'єктивною новизною і мають особистісну та суспільну значимість. У загальних рисах проектування полягає в аналізі проектної ситуації (збиранні і уточненні інформації), синтезі (пошуку) та оцінці рішень [6, 8].

Складовою проектування є проект. Термін «проект» у перекладі з латинської *proiectio* означає кинутий вперед задум. Проект – це прототип, ідеальний образ передбачуваного або можливого об'єкту, стану.

В.М. Розин розглядає проект – як система пропозицій, (проектувальник створює «пропозиції» для виготовлення об'єкту у матеріалі) з іншого боку – проект як модель створюваного об'єкту (проектувальник описує будову, функціонування і зовнішній або внутрішній вид об'єкту, щоб його структура задовольняла певні вимоги та принципи проектування) [9, 103].

Сучасний проект тих хто навчається – це дидактичний засіб активізації пізнавальної діяльності, розвитку креативності і одночасно формування певних особових якостей [11].

До проектування суміжний метод проектів. Використання методу проектів у педагогіці, розглядається як дидактична категорія. Це сукупність прийомів, операцій оволодіння певною областю практичних або теоретичних знань, тієї та іншої діяльності. Тому метод проектів це спосіб досягнення дидактичної цілі через детальну розробку проблеми, яка повинна завершитися цілком реальним, практичним результатом, оформленим у тому чи іншому вигляді [10].

Метод проектів вимагає від вчителя певної майстерності, вміння працювати в залежності від ситуації, одночасно організовувати і направляти

різні види діяльності дітей, і що важливо, досконало володіти проектною діяльністю і усіма тими методами (пошуковими, аналізу і синтезу та ін.), якими володіють учні у процесі роботи над проектом [7].

У публікаціях Дж. Пітта і М. Павлової виділяються наступні компоненти проекту. Послідовність їх виконання зовсім не повинна бути лінійною. Можливе повернення до будь-якого з цих компонентів для уточнення, удосконалення, покращення кінцевого результату [10].

Отже, діяльність по створенню проектів студентами можна вважати проектною.

Проведений аналіз дає можливість з'ясувати, що діяльність носить завжди перетворювальний характер, тобто її результатом є перетворення, як у зовнішньому світі, так і у самій людині, її знаннях, мотивах, здібностях.

Отже, діяльність можна визначити як міру активності особистості, направлену на пізнання і перетворення оточуючої дійсності, яка неможлива без творчого підходу, так як її результатом є створення нових матеріальних або духовних цінностей, що дозволяє нам у подальшому визначити сутність проектної діяльності у продуктивному навчанні.

Список використаних джерел

1. Дитрих Я. Проектирование и конструирование: Системный подход. Пер. с польск. – М.: Мир, 1981. – 456с.)
2. Зинченко В.П. Психологическая структура деятельности // Мир психологии. – 2001. - №1(25). – С. 229 – 251.
3. Каган М.С. Человеческая деятельность. (Опыт системного анализа). М., 1974. – 328с.
4. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. Изд. 2-е. М., Политиздат, 1977. – 304с.
5. Логвін В.Метод проектів у контексті сучасної освіти // Завуч. – 2003. - №2. – С. 12 – 14.
6. Методика організації проектно-технологічної діяльності учнів на уроках обслуговуючої праці: Навч.метод.посібник / Бербер В.В, Дубова Н.В., Коберник О.М та інші: За заг. ред. О.М. Коберника. – Умань, 2003. – 92с.
7. Пахомова Н. Учебные проекты: методология поиска. // Учитель. – 2000. - №1. – С. 41 – 45.
8. Полат Е.С. Метод проектов на уроках иностранного языка // Иностранные языки в школе. – 2000. - №2. – С. 3 – 11.
9. Розин В.М. Проектирование как объект философско-методического исследования // Вопросы философии. – 1984. - №10. – с.100-111.
10. Сасова И. Через проблему к практическому результату. // Учитель. – 2001. - №5. – С. 35-38.
11. Чечель И. Метод проектов, или попытка избавить учителя от обязанностей всезнающего оракула. // Директор школы. – 1998. - №3. – С. 11 – 16.

Газука Татьяна Анатольевна

Теоретические аспекты подготовки будущего учителя трудового обучения
к проектной деятельности

На основании анализа научных исследований теории деятельности обосновываются характеристики проектной деятельности будущего учителя трудового обучения.

Tatiana Gazuka

Theoretical aspects of preparing a future labour training teacher for project-oriented sactivity